

Projectbureau SHA

Directie Onderwijs, Wayaca 33-A
Tel. 5838225 / Fax 5836039

Vakleerplan voor de Basiscyclus van het vak : Algemene Sociale Wetenschappen

Auteurs:

vakconsulent: Henk van de Kamp
 Herbert Goedgedrag

werkgroepleden: Gerrit Besselink
 Rusco Curiel
 Kees de Jong
 Marietje Martinus
 Milo Martes
 Gerardus Pepermans
 Sissi Schwengle

Aruba, maart 2004

Colofon

Directie Onderwijs

Projectbureau SHA

Wayaca 33-A

Tel 5838225

Fax 5836039

**Vakleerplan voor de basiscyclus
van het vak : Algemene
Sociale
Wetenschappen.**

Vakconsulent:

Naam:

Henk van de Kamp

Herbert Goedgefrag

Postadres: Wayaca 33a

Tel 5838225

Fax 5836039

Werkgroepleden:

Gerrit Besselink

Rusco Curiel

Kees de Jong

Marietje Martinus

Milo Martes

Gerardus Pepermans

Sissi Schwengle

Inhoudsopgave:

Voorwoord door Projectbureau SHA

1. Inleiding door de Vakconsulent
2. Visie op het vak en overzicht van de thema's binnen het vak
3. Vaardighedenmatrix
4. Doelstellingen
5. Thema's, doelstellingen en leerinhouden voor de basiscyclus

Voorwoord door Projectbureau SHA

De start voor dit vakleerplan van Projectbureau SHA is gelegen binnen de training in december 2000, georganiseerd door Projectbureau SHA in samenwerking met Cito. De vakconsulent heeft samen met zijn werkgroepleden het document verder vorm gegeven.

Vakleerplannen geven inzicht in wat we willen bereiken met de leerling binnen de 2 jarige basiscyclus. Vakleerplannen vormen, net als eindtermendocumenten, de basis voor de keuze van methodes en de programmering van het vak binnen de basiscyclus. Na 4 á 5 jaar zullen deze vakleerplannen worden gereviseerd op basis van opgedane ervaring en nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied.

Er zijn nu vakleerplannen van de volgende vakken:

Papiamento, Nederlands, Engels, Spaans, Frans (keuze), Algemene Sociale Wetenschappen, Persoonlijke Vorming, Science, Informatiekunde, Algemene Natuurwetenschappen, Wiskunde, Studiebegeleiding, Culturele Kunstzinnige Vorming, Lichamelijke Opvoeding en Kennis der Geestelijk Leven. Tevens is een vakleerplan ontwikkeld voor het vak Beroepenoriëntatie, dat in het derde jaar, het profielvoorbereidend jaar, plaats vindt. Daarnaast zijn er concept-eindtermendocumenten beschikbaar (januari 2000), die in de komende periode zullen worden herzien en volgens een inzichtelijke procedure worden vastgesteld.

Het eerste concept van de vakleerplannen is in de periode november 2001 - februari 2002 gescreend en van commentaar voorzien door een groot aantal mensen vanuit diverse geledingen. De vakconsulenten hebben hun vakleerplannen met het veld besproken en tevens hebben zij elkaars vakleerplannen van commentaar voorzien. Daarnaast zijn de vakleerplannen gescreend door panels bestaande uit leden van werkgroepen van SHA (de werkgroepen Begeleiding, Curriculum en Toetsing & Afsluiting), Examenbureau, Priepeb, IPA, EPB, EPI e.a. De bevindingen van deze panels zijn vastgelegd in een verslag (Screening vakleerplannen basiscyclus AVO, maart 2002) en de resultaten zijn door de vakconsulenten verwerkt (zie verslagen besprekingen naar aanleiding van screening, maart/april 2002).

In dit document treft u na dit voorwoord achtereenvolgens aan:

- Inleiding van de vakconsulent
- De visie op het vak en de wijze waarop het vak bijdraagt aan de algemene doelen van de basiscyclus
- De vaardighedenmatrix, waarin aangegeven is welke vakoverstijgende vaardigheden in dit vak worden gerealiseerd
- De doelstellingen van het vak, die de leerling na de twee-jarige basiscyclus bereikt moet hebben. In de leerinhoud is aangegeven wat minimaal bereikt moet zijn. Ook zijn een aantal richtlijnen gegeven voor verbreding en verdieping van de stof.

Aan deze vakleerplannen is gewerkt door vakconsulenten en door werkgroepleden afkomstig uit mavo, havo/vwo, EPB, EPI en IPA. Wij zijn deze mensen veel dank verschuldigd bij het concretiseren van de vernieuwing van ons AVO.

*Namens Projectbureau SHA,
René Herde, projectleider*

1. Inleiding

De in december 2000 gehouden studiedagen zijn van essentieel belang geweest voor de totstandkoming van het concept vakleerplan. In de periode voorafgaande aan de studiedagen heeft de werkgroep ASW zich intensief voorbereid. Op basis van de visie en uitgangspunten heeft zij een allereerst concept geschreven. Dit concept is voor de studiedagen kort besproken met de werkgroepen aardrijkskunde, economie en geschiedenis. Het concept vormde de basis voor de verder discussie en uitwerking tijdens de studiedagen.

Vier dagen lang is er vanuit verschillende disciplines door verschillende mensen met verschillende ideeën en achtergronden gediscussieerd over de invulling van het vakleerplan ASW basiscyclus. Het was niet altijd eenvoudig maar de discussies waren open en eerlijk en altijd onderbouwd met argumenten.

Het resultaat van deze scholingsdagen was het tot stand komen van het concept vakleerplan voor het vak ASW.

In februari 2002 ontving de werkgroep de bevindingen uit de screening van het concept vakleerplan door de in het voorwoord genoemde instanties.

De op en aanmerkingen gingen voor een groot deel over de formulering van de doelstellingen. Deze opmerkingen zijn verwerkt in hoofdstuk 4. De opmerkingen over de vaardigheden die in ASW nadrukkelijk voor zullen komen, zijn verwerkt in hoofdstuk 3.

Bovendien heeft de werkgroep de bestaande visie aangescherpt. In samenwerking met Leon Vankan van de Katholieke Universiteit van Nijmegen (vakdidacticus en gespecialiseerd in omgevingsonderwijs) is de oude visie bewerkt. Het resultaat hiervan is te lezen in hoofdstuk 2 van dit vakleerplan.

Naar aanleiding van bovengenoemde ontwikkelingen, is het concept vakleerplan bewerkt en een eerste versie geworden. Na vier jaar zal deze versie weer onder de loupe genomen moeten worden om aangepast te worden aan de tijd en de veranderingen binnen de Arubaanse samenleving.

Het concept vakleerplan en de nieuwe versie ervan vormen de basis van de volgende stap in het ontwikkelingstraject: het opzetten en uitvoeren van een leermiddelenproject. Er worden verschillende katernen geschreven die de vier domeinen en de daarbij behorende subdomeinen zo veel mogelijk dekken. De reeds ingevulde leerinhouden zijn de basis voor deze eerste versie van het lesmateriaal voor het vak ASW. Het didactisch model voor de methode is in samenwerking met het Centrum Leermiddelenontwikkeling in Utrecht geformuleerd.

Er is door veel mensen en diverse instanties geprobeerd een gedegen inhoud te geven aan het nieuwe schoolvak ASW. In goede samenwerking tussen de diverse disciplines en externe deskundigen is dit vakleerplan tot stand gekomen.

Ik dank de vele mensen die bereid waren hun tijd in dit werk te investeren.

Tot hier het stuk van Henk van de Kamp de voormalige vakconsulent voor de ASW.

In 2002 vertrok dhr. Van de Kamp naar Nederland en de ASW groep bleef een tijdje zonder een vakconsulent. Dit bracht een stagnatie met zich mee in de werkzaamheden van de werkgroep. Enkele werkgroepsleden hebben wat aanpassingen en veranderingen aan het vakleerplan gebracht. De veranderingen waren vooral gericht op de leerstofinhoud, de didactiek en de

katernen.

Voor wat betreft de leerstofinhoud zijn er zes thema's in plaats van vier zoals in het vakleerplan van 2002. Er zijn twee thema's erbij gekomen.

In het vakleerplan van 2002 is er sprake van basisstof, extra-stof en verdiepingsstof. In het nieuwe vakleerplan is er geen sprake meer van extra-stof, en verdiepingsstof. Alle leerlingen krijgen dezelfde basisstof.

Er zijn ook aanpassingen aangebracht in de didactiek doordat de extra- en verdiepingsstof niet meer zijn opgenomen in de leerstof. In het vakleerplan van 2002 wordt de leerstof op vier verschillende differentiatievormen aangeboden.

In het nieuwe vakleerplan krijgen alle leerlingen dezelfde basisstof aangeboden op verschillende differentiatievormen.

In het vakleerplan van 2002 was de werkgroep van plan om vier katernen te produceren.

Uiteindelijk zullen er zes katernen worden geproduceerd rekening houdend met het herziene vakleerplan 2004.

Elk katern bestaat uit een leerboek en een werkboek. Drie katernen voor het eerste jaar en drie katernen voor het tweede jaar. De katernen zijn onderverdeeld naar zes thema's in tien hoofdstukken.

Herbert Goedgefrag.

Vakconsulent ASW

2004

2. Visie op het vak en thema's

1. Visie op het vak.

In de uitgangspunten van de basiscyclus staat onder andere:

"Het toekomstig avo combineert het Arubaanse eigene, dat zich uit in een geworteld zijn in de samenleving en haar cultuur, met een open blik voor mondiale ontwikkelingen. Er zal sprake zijn van een brede, toekomstgerichte en maatschappijgerichte vorming".

Het nieuwe schoolvak ASW kan daar een belangrijke rol in spelen. Het vak heeft namelijk als doelstelling dat het bestaansverhelderend moet zijn voor het op Aruba wonende kind. Het wil de leerling toerusten met kennis (kennis van betekenissen), ervaringskennis (belevissen en opvattingen) en procesmatige kennis (handelingen) zodat zij zich bewust worden van hun leefomgeving en verantwoord kunnen handelen in die omgeving.

ASW begint in de eigen leefomgeving van de leerlingen en eindigt met internationale ontwikkelingen.

Deze visie heeft gevolgen voor de leerstof.

De leerstof heeft voornamelijk betrekking op processen waar de burgers in hun rol van bewoner, scholier/student, verkeersdeelnemer, recreant, werkgever/werknemer, producent/consument of deelnemer aan de politieke besluitvorming mee te maken krijgen.

De leerstof moet daarom handelingsgericht zijn. Dat wil zeggen dat er leermiddelen gekozen moeten worden die in het dagelijks leven als informatiebron beschikbaar zijn, zoals kranten, reisfolders, platte gronden en vooral het zichtbare hier en nu.

De leefomgeving is de potentiële gebruiksomgeving van de leerlingen. Het is het gebied waar ze wonen, naar school gaan, winkelen en recreëren.

De leefomgeving bestaat uit twee soorten elementen:

1 De materiele elementen:

= artefacten die door de mensen gemaakt zijn of van natuurlijke aard zijn.

2 De niet materiele elementen:

= elementen die van sociale aard zijn, zoals individuen en groepen mensen.

De leefomgeving vormt niet het doel op zich maar dient als schatkamer van gegevens, observatiemogelijkheden en voorbeelden.

Het startpunt is telkens het hier en nu. Het vak gaat uit van de actuele maatschappelijke situatie waarbinnen de componenten tijd, ruimte, bestaan, individu, burger en samenleving bepalend zijn voor de invulling van het vak.

Vanuit een bundeling van historische, geografische, economische en sociaal culturele invalshoeken wordt gekeken naar de verschillende processen binnen het hier en nu.

De inbreng van verschillende categorieën in het vak zijn van belang voor de inbreng van de traditionele vakken, die nu tezamen het vak ASW vormen.

Die categorieën zijn:

Activiteiten:

= wonen, werken, recreëren, deelnemen aan het verkeer, deelnemen aan

politieke besluitvorming, zich verzorgen etc.

Actoren:

= bewoners, ondernemers, arbeiders, bestuurders, recreanten, buitenlanders etc.

Areaal:

= (deel)gebieden die gebaseerd zijn op verschillende kenmerken, zoals het fysisch landschap, economisch landschap, cultureel landschap, bestuurlijk landschap en de relaties tussen de landschappen.

Artefacten:

= monumenten, cultureel erfgoed, ruimtelijke inrichting etc.

De leerlingen kennen hun leefomgeving maar ten dele omdat ze slechts een klein deel van hun potentiële gebruiksomgeving daadwerkelijk of bewust gebruiken.

Sommige verschijnselen hebben ze nooit opgemerkt, bekende verschijnselen kennen ze vaak op een heel eigen wijze. Andere aspecten uit hun leefomgeving zijn onbekend omdat ze hun omgeving nooit op die manier bekeken hebben. Relaties tussen de verschillende verschijnselen worden vaak niet gelegd.

Hierdoor is er voor de leerlingen nog veel nieuws in hun eigen omgeving te ontdekken.

De opzet van de Basiscyclus, waarbinnen leerlingen in heterogene groepen geplaatst worden, vraagt om differentiatie strategieën.

In de ASW is er geen sprake van verdiepings- en extrastof. Er is alleen maar één basisstof en die is voor alle leerlingen verplicht. De basisstof wordt wel in de opdrachten gedifferentieerd. Deze is gedifferentieerd naar tempo en niveau van de leerlingen.

Door de heterogene groepering van leerlingen zal het klassenmanagement afgestemd moeten worden op de differentiatie binnen klassenverband, vernieuwde didactiek en leerling volgsysteem (administratie).

Thematisch werken brengt met zich mee dat leerlingen activiteiten binnen en buiten de klas zullen uitvoeren.

Het is duidelijk dat binnen dit concept de rol van de leerkracht zal veranderen.

Er vindt een verschuiving plaats binnen zijn taak van het doceren aan een grote groep naar het meer individueel begeleiden, instrueren en bijsturen.

De werkwijze binnen het vak ASW leent zich minder voor de traditionele, centrale proefwerken. De onderdelen zullen op verschillende manieren en momenten getoetst worden, waarbij het hele leerproces vastgelegd en geëvalueerd wordt. Rekening dient gehouden te worden met de heterogeniteit van de groep.

2. Thema's binnen het vak.

Thema's	Sub-thema's
1: Eigen omgeving.	1.1: omgeving beschrijven 1.2: invloeden op de omgeving
2: Cultuur en bevolking.	2.1 samenleving vroeger en nu 2.2 migratie 2.3 mens en medemens 2.4 macht en democratie 2.5 cultuur
3: Bestaansmiddelen en vrije tijd.	3.1 bestaansmiddelen 3.2 consumptiemaatschappij 3.3 welvaart, welzijn en vrije tijd 3.4 milieu 3.5 transport en communicatie
4: Burger en bestuur.	4.1 burgerschap 4.2 bestuur 4.3 het Koninkrijk 4.4 democratie vs dictatuur
5: Milieu.	5.1 milieuproblemen 5.2 reduce-refuse-re-use en recycle 5.3 duurzame ontwikkeling 5.4 milieuwetgeving en milieubeleid 5.5 NGO's
6: Internationalisering.	6.1: internationale verhoudingen 6.2: milieu problematiek 6.3: informatiemaatschappij 6.4: armoede en rijkdom

3. Relaties met andere leergebieden en vakken.

Het vak ASW heeft vele raakvlakken met andere vakken en leergebieden.

Met het vak ANW zijn er raakvlakken op het gebied van natuurverschijnselen. ANW bekijkt deze verschijnselen vanuit een natuurkundig oogpunt. ASW kijkt vooral naar de gevolgen van deze verschijnselen voor de mens en / of de samenleving.

Ook met het vak Persoonlijke Vorming zijn raakvlakken. Deze liggen voornamelijk op het gebied van vrije tijd, consumptie en -gedrag, cultuur en de invloed van de media.

Er zijn een aantal gesprekken geweest die ertoe geleid hebben dat sommige onderwerpen bij ASW opgenomen kunnen worden en andere weer naar een ander leergebied geschoven zijn.

Naar aanleiding van evaluaties moet bekeken worden of deze verschuivingen legitiem waren en tot hun recht komen.

Voor het formuleren van deze visie is gebruik gemaakt van:

- *Universiteit van Amsterdam:

 - artikelen over omgevingsonderwijs en van heemkunde tot geschiedenisonderwijs.

- * Drs. L Vankan en anderen:

 - Praktische didactiek voor omgevingsonderwijs.

- * Correspondentie met Vankan.

 - Hij heeft op en aanmerkingen geleverd op onze oorspronkelijke visie en een aantal belangrijke aanvullingen geleverd voor het tot stand komen van de nieuwe visie.

 - Leon Vankan is vakdidacticus aan de universiteit van Nijmegen en een autoriteit op het gebied van omgeving gericht onderwijs.

- * Conferentie ASCD te New Orleans in 2000.

- * Een veelheid aan artikelen en publicaties uit onder andere de V.S. Puerto Rico en Nederland.

4. Vaardighedenmatrix

De vaardighedenmatrix bestaat uit een overzicht van algemene, vakoverstijgende vaardigheden die van belang worden geacht binnen het avo. In de matrix is vervolgens aangegeven welke vaardigheden in welk vak aan de orde komen en ook in dit vak worden geëvalueerd. Bij evaluatie kan gedacht worden aan een toetsvorm, maar dit hoeft niet het geval te zijn, de docent kan ook de vorderingen van zijn leerlingen op bepaalde vaardigheden op een andere wijze evalueren (bijvoorbeeld door observatie tijdens de les) en op basis hiervan concluderen of vaardigheden behaald zijn.

De vaardigheden zijn ondergebracht in 6 categorieën:

1. Vakoverstijgende vaardigheden
2. Leren leren
3. Leren uitvoeren
4. Leren communiceren
5. Leren reflecteren op het leerproces
6. Leren reflecteren op de toekomst

De vaardigheden die aangekruist zijn door het betreffende vak in de vaardighedenmatrix, zijn ook direct of indirect terug te vinden in de doelstellingen (hoofdstuk 4 van het vakleerplan).

De vaardighedenmatrix dient er toe om enerzijds vaardigheden binnen de vakken expliciet aandacht te geven en anderzijds om grote overlap tussen vakken en overladenheid te voorkomen: de leerling hoeft niet bij elk vak te presenteren om aan het einde van de basiscyclus te realiseren dat een leerling zichzelf en eigen werk kan presenteren.

De vaardighedenmatrix is ontwikkeld op basis van een combinatie van verschillende produkten:

- een overzicht van algemene vaardigheden dat in Nederland gehanteerd wordt in de basisvorming
- een vaardighedenmatrix die in eerder stadium op Aruba is ontwikkeld gericht op de basiscyclus van de EPB
- reacties van vakconsulenten en docenten en aanvullingen van diverse werkgroepen binnen SHA.

Dikgedrukte vaardigheden komen direct of indirect voor in het vakleerplan ASW.

1: Vakoverstijgende thema's

- 1.1 het kennen van en omgaan met eigen en andermans normen en waarden
- 1.2 het onderkennen van en omgaan met de verschillen tussen de seksen
- 1.3 **de relatie tussen de mens en de natuur en het concept van duurzame ontwikkeling**
- 1.4 **het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving, ook in internationaal verband**
- 1.5 het op een voor henzelf en anderen veilige manier functioneren in de eigen omgeving, met name ook in het verkeer
- 1.6 **de maatschappelijke betekenis van technologische ontwikkeling, waaronder met name moderne ict**
- 1.7 **de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid**
- 1.8 de verworvenheden en mogelijkheden van kunst en cultuur, waaronder ook de media.

2. Leren uitvoeren

- 2.1 Nederlandse, Engelse, Spaanse of Papiamento- teksten lezen, beluisteren en begrijpen
- 2.2 schriftelijke en mondelinge teksten produceren in het Nederlands, Engels, Spaans of Papiamento
- 2.3 **informatie in verschillende gegevensbestanden opzoeken, selecteren, verzamelen en ordenen**
- 2.4 **rekenvaardigheden toepassen, zoals hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten**
- 2.5 voldoen aan eisen van milieu, hygiëne, gezondheid en ergonomie
- 2.6 doelmatig en veilig omgaan met materialen, gereedschappen en apparatuur
- 2.7 algemene en domeinspecifieke computerprogramma's leren verkennen en gebruiken

3. Leren leren

- 3.1 **informatie beoordelen (op betrouwbaarheid, representativiteit en bruikbaarheid), verwerken en benutten**
- 3.2 **strategieën gebruiken voor het aanleren van nieuwe kennis en vaardigheden (memoriseren, aantekeningen maken, schematiseren, verbanden leggen met aanwezige kennis, ...)**
- 3.3 **strategieën gebruiken voor het begrijpen van mondelinge en schriftelijke informatie**
- 3.4 **op een doordachte wijze keuzeproblemen oplossen**
- 3.5 **een eenvoudig technisch, natuurwetenschappelijk of maatschappelijk vraagstuk planmatig onderzoeken**
- 3.6 persoonlijke ervaringen en opdrachten van anderen verwerken in woord, klank, beeld en beweging/gedrag
- 3.7 **op basis van argumenten tot een eigen standpunt komen**

4. Leren communiceren

- 4.1 **elementaire sociale conventies in acht nemen**

- 4.2 overleggen en samenwerken in teamverband
- 4.3 passende gesprekstechnieken hanteren
- 4.4 verschillen in meningen en opvattingen benoemen en hanteren
- 4.5 culturele en seksegebonden verschillen tussen mensen benoemen en hanteren
- 4.6 omgaan met formele en informele afspraken, regels en procedures
- 4.7 zichzelf en eigen werk presenteren

5. Leren reflecteren op het leerproces

- 5.1 een planning maken
- 5.2 het leerproces bewaken
- 5.3 een eenvoudige product- en procesevaluatie maken en hieruit conclusies trekken voor volgende leermomenten

6. Leren reflecteren op de toekomst

- 6.1 het inventariseren van de eigen mogelijkheden en interesses
- 6.2 het onderzoeken van de mogelijkheden voor verdere studie
- 6.3 de rol en het belang van op school geleerde kennis, inzicht en vaardigheden
- 6.4 de wereld van arbeid en beroepen
- 6.5 de mogelijkheden van vrijetijdsbesteding.

		IK	N&T	Wi	BO	Sb	KGL	LO	CKV	PV	ASW	Eng	Fr	Pap	Sp	Ne	tot
1 vakoverstijgende thema's	1.1						1	1	1	1						1	5
	1.2				1		1	1		1							4
	1.3		1				1		1		1						4
	1.4						1	1	1	1	1						5
	1.5						1	1									2
	1.6	1	1				1		1		1						5
	1.7				1		1				1						3
	1.8			1			1		1				1			1	5
2 leren uitvoeren	2.1	1	1	1		1		1				1	1	1	1	1	10
	2.2	1	1			1						1	1	1	1	1	8
	2.3	1	1	1	1	1		1		1	1	1		1	1	1	12
	2.4		1	1		1		1									4
	2.5		1							1							2
	2.6		1	1				1									3
	2.7	1	1	1		1		1								1	6
3 leren leren	3.1	1	1	1	1	1			1		1	1	1	1	1	1	12
	3.2	1	1			1			1		1	1			1	1	8
	3.3		1			1			1			1		1	1	1	7
	3.4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1						10
	3.5	1	1	1		1				1	1						6
	3.6	1	1			1		1	1	1		1	1	1	1	1	11
	3.7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	14
4 leren communiceren	4.1		1	1		1		1		1	1	1		1	1	1	10
	4.2	1	1	1		1		1		1	1				1	1	9
	4.3		1			1				1	1	1		1	1	1	8
	4.4	1	1		1	1	1	1		1	1			1			9
	4.5						1			1	1						3
	4.6	1	1	1		1		1		1	1					1	8
	4.7	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1	1	1	1	13
5 leren reflecteren op leerproces	5.1	1	1	1	1	1		1		1	1						8
	5.2		1			1					1						3
	5.3	1			1	1		1		1	1						6
6 leren reflecteren op de toekomst	6.1				1	1		1		1							4
	6.2				1												1
	6.3				1	1		1		1							4
	6.4	1			1						1						3
	6.5				1			1		1							3
		18	24	15	15	23	12	22	11	21	21	11	6	11	12	16	238

5. Thema's, doelstellingen en leerinhouden voor de basiscyclus

Toelichting op de tabel

In de kop van de tabel is de naam van het vak alsmede het thema aangegeven.

De doelstellingen van het thema zijn in de linkerkolom geformuleerd.

Deze doelstellingen moeten gezien worden als basisdoelstellingen voor de basiscyclus, dat wil zeggen dat elke leerling zich moet kunnen herkennen in de doelstelling, in principe moeten aan het einde van de basiscyclus al deze doelstellingen bij elke leerling zijn gerealiseerd.

De doelstellingen zijn genummerd: 1. Voor het eerste thema 1, 1.1 voor het subthema en 1.1.1 voor de eerste doelstelling.

In de thema's komen ook doelstellingen van een ander thema voor. Bijvoorbeeld in het eerste thema staat doelstelling 2.5.6 want het is een onderdeel van de leerstof die in thema 1 behandeld wordt.

In de rechter kolom staan de leerinhouden. In een later stadium zal dit worden uitgewerkt.

Er zijn zes thema's die elk thema in een katern worden behandeld. Dus thema 1, De eigen omgeving is het thema van katern 1 en thema 2, Burger en bevolking van katern 2 etc.

De titels van de katernen en de thema's vallen niet samen.

Voor elke doelstelling kan gelezen worden "de leerling kan"

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	1 De eigen omgeving	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
	1.1.1 aangeven uit welke materiele en niet materiele onderdelen de eigen omgeving bestaat. 1.1.2 aan de hand van wonen, naar school gaan, recreëren en boodschappen doen de eigen omgeving vaststellen. 1.1.3 eigen omgeving op een kaart intekenen. 1.1.4 uitleggen waarom de eigen omgeving niet voor alle leerlingen gelijk is. 1.2.1 beschrijven hoe zijn eigen omgeving tot stand is gekomen (<i>sociaal of fysisch</i>) 1.2.6 door middel van een eenvoudig onderzoek de leefbaarheid van de eigen omgeving onderzoeken. 2.5.5 het verschijnsel subcultuur beschrijven en verklaren. 2.5.6 de leerling beseft dat hij of zij deel uit maakt van een subcultuur.	* bronnen ongeschreven/geschreven * eigen omgeving * leefomgeving * zone * regio * natuurlijke elementen * inrichting elementen * bestaansmiddelen * waarden * ontstaansgeschiedenis * monumenten * archeologie * voorzieningen niveau * vervoer en transport * verenigingen, clubs * multiculturaliteit * verkeersveiligheid * subcultuur * leefbaarheid * geld * beoordelen van eigen koopgedrag

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	2 Cultuur en bevolking.	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
	2.1.1 de ontwikkeling van de Arubaanse maatschappij beschrijven. 2.1.2 de herkomst van de verschillende bevolkingsgroepen beschrijven en verklaren. 2.1.3 de veranderende positie van de verschillende bevolkingsgroepen in de loop van de tijd beschrijven. 2.1.4 uitleggen waarom de Arubaanse samenleving een multiculturele samenleving is geworden. 2.1.5 gevolgen noemen van de multiculturele samenleving. 2.2.1 het begrip migratie kunnen verklaren. 2.2.2 de ontwikkeling van de Arubaanse migratie kunnen beschrijven. 2.2.3 de migratievormen kunnen noemen. 2.3.3 de sociale en seksgebonden verschillen tussen mensen beschrijven. 2.5.1 de begrippen cultuurverrijking en cultuurverarming beschrijven. 2.5.2 voorbeelden noemen van cultuurverrijking en cultuurverarming uit de Arubaanse samenleving. 2.5.3 de voorbeelden van cultuurverrijking en – verarming historisch verklaren. 2.5.4 op grond van argumenten een mening vormen met betrekking tot cultuurverrijking en-verarming. 2.5.5 het verschijnsel subcultuur beschrijven en verklaren. 2.5.6 de leerling beseft dat hij of zij deel uit maakt van een subcultuur.	* indianen * migratie - trekarbeid – Lago * kolonialisme * waarden en normen * cultuur * ruimtelijke spreiding * push- en pull factoren * veranderende positie van verschillende bevolkingsgroepen verklaren * waarden en normen * cultuur * multiculturele samenleving * cultuurvermenging * discriminatie * cultuurverrijking * buitenlandse werknemers * vrouwen geschiedenis * samenlevingsvormen * gebroken gezinnen * gevolgen van de seksgebonden verschillen verklaren. * subcultuur * cultuurverrijking * cultuurverarming * kunstvormen

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	3 Bestaansmiddelen en vrije tijd	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
	3.1.1 de verschillende maatschappijtypen beschrijven. 3.1.2 beschrijven welke economische sectoren er zijn en kan de ontwikkeling van de economische sectoren verklaren. 3.1.5 de overgang tussen maatschappijtypen beschrijven en verklaren. 3.2.1 de ontwikkeling van de consumptiemaatschappij beschrijven. 3.2.2 de gevolgen van de consumptiemaatschappij herkennen. 3.3.1 het verband aantonen tussen welvaart en welzijn. 3.3.2 de verschillen aangeven tussen welvaart en welzijn. 3.3.3 het verband leggen tussen welvaart en vrije tijd. 3.3.4 de rol beschrijven die vrijetijdsbesteding speelt in de consumptiemaatschappij. 3.3.5 de ontwikkeling van recreatie en toerisme op Aruba beschrijven en verklaren. 3.3.6 de effecten van recreatie en toerisme op Aruba beschrijven. 3.3.7 de gevolgen van toerisme en recreatie voor Aruba beschrijven en verklaren. 3.3.8 de wereld van arbeid en beroepen. 3.3.9 de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid beschrijven.	* primaire, secundaire, tertiaire, quataire, vlucht sector * van zelfvoorziening naar specialisatie. * Landbouw, olieraffinaderijen, toerisme op Aruba. * koopgedrag * ontwikkeling vraag en aanbod * import en export * invloed van reclame/ media op koopgedrag * oversteding / kredietverlening * huishoudboekje/ budgettering * inkomensvorming * ontwikkelingspeil * buitenlandse werknemers * begripsverheldering recreatie en toerisme * recreatievoorzieningen * toerisme op Aruba * gevolgen van toerisme landschap, economie, maatschappij * infrastructuur * telecommunicatie * openbaar vervoer * afhankelijkheid * ondernemerschap bedrijfsheid

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	4 Burger en bestuur	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
	2.1.3 de veranderende positie van de verschillende bevolkingsgroepen in de loop van de tijd beschrijven. 2.1.5 gevolgen noemen van de multiculturele samenleving. 2.4.1 beschrijven op welke manier de burger invloed kan uitoefenen op de besluitvorming. 2.4.2 beschrijven op welke manier het bestuur invloed kan uitoefenen op de burger. 2.4.3 de bestuurlijke opbouw van Aruba benoemen. 2.4.4 de bestuurlijke opbouw van Aruba vanuit de geschiedenis verklaren. 2.4.5 de positie van Aruba binnen het Koninkrijk beschrijven. 2.4.6 het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving, ook in internationaal verband. 3.3.1 het verband aantonen tussen welvaart en welzijn. 3.3.2 de verschillen aangeven tussen welvaart en welzijn. 3.3.3 het verband leggen tussen welvaart en vrije tijd. 4.1.1 de politieke afhankelijkheid beschrijven en verklaren. 4.1.3 de militaire afhankelijkheid van Aruba beschrijven en verklaren. 4.1.5 kan het begrip wereldburgerschap omschrijven. 4.1.6 kan het begrip wereldburgerschap toepassen.	* gezondheidszorg, scholing, voorzieningen * arbeid (betaald en onbetaald) * buitenlandse werknemers * sociale wetgeving * ontwikkelingspeil, ongelijke verdeling * arbeidsrecht (recht op vrije tijd) * integratiebeleid * ruimtelijke ordening * justitie en politie * dictatuur * overheid * gehoorzaam en ongehoorzaam * legaal of illegaal * status aparte * NGO * vakbonden * rechten en plichten (dictatuur) * wereldburgerschap * afhankelijkheid

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	5. Milieu	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
	3.3.6 de effecten van recreatie en toerisme op Aruba beschrijven. 3.3.7 de gevolgen van toerisme en recreatie voor Aruba beschrijven en verklaren. 3.4.1 het verband beschrijven tussen de algemeen maatschappelijke en de economische ontwikkeling enerzijds en de milieuproblemen op Aruba anderzijds. 3.4.2 op grond van argumenten een mening vormen met berekening tot de milieuproblematiek. 3.4.3 kan de noodzaak van duurzame ontwikkeling verwoorden. 5.1.1 het begrip grensoverstijgende vervuiling beschrijven. 5.2.2 kan het verband leggen tussen internationale kostenverhoudingen en milieuproblematiek. 5.2.3 de dilemma's die landen hebben op het gebied van inkomsten uit de milieuproblematiek beschrijven. 5.2.4 op grond van argumenten een mening vormen met betrekking tot de productiekosten en de kosten voor het milieu. 5.2.5 de relatie tussen de mens en de natuur en het concept van duurzame ontwikkeling illustreren.	* bevolkingsdruk * Aruba en het milieu * milieu besef, milieuwetgeving, milieu-Beleid * Stimaruba, Fanapa etc. * natuurbehoud * de aarde als gesloten Ecosysteem * themadag op school: milieu * ecotoerisme * dumpsite * luchtvervuiling * ontvluchten van regelgeving * afwentelen * Maatschappelijke gevolgen van: * broeikas effect * ozonlaag * zure regen * vestigingsplaatsfactor * prijs product-consument betaalt

Vak:	Algemene Sociale Wetenschappen	
Thema:	6. Internationalisering	
Doelstelling basiscyclus		Leerinhoud
2.2.1 het begrip migratie kunnen verklaren. 2.5.2 voorbeelden noemen van cultuurverrijking en cultuurverarming uit de Arubaanse samenleving. 2.5.3 de voorbeelden van cultuurverrijking en – verarming historisch verklaren. 2.5.4 op grond van argumenten een mening vormen met betrekking tot cultuurverrijking en – verarming. 3.2.1. de ontwikkeling van de consumentenmaatschappij beschrijven. 3.2.2 de gevolgen van de consumentenmaatschappij herkennen. 4.1.1 de politieke afhankelijkheid beschrijven en verklaren. 4.1.2 de economische afhankelijkheid van Aruba beschrijven en verklaren. 4.1.5 kan het begrip wereldburgerschap omschrijven. 4.1.6 kan het begrip wereldburgerschap toepassen. 4.1.7 kan de zin van internationale hulpprogramma's verwoorden. 6.3.1 aangeven op welke manieren de informatiemaatschappij van invloed is op zijn bestaan en omgeving. 6.3.2 positieve en negatieve ontwikkelingen van de informatiemaatschappij omschrijven en verklaren. 6.3.3 de maatschappelijke betekenis van technologische ontwikkelingen, waaronder met name de ict benoemen. 6.4.1 het verband tussen de internationale handel en grondstoffen, productiekosten, wetgeving, arbeidsomstandigheden, ontwikkelingspeil, armoede en rijkdom benoemen en verklaren. 6.4.2 verschillen in ontwikkelingspeil herkennen, benoemen en verklaren. 6.4.3 verschillen in ontwikkelingspeil beschrijven en verklaren. 6.4.4 is zich ervan bewust dat er wisselwerking bestaat tussen koopgedrag en de tegenstelling tussen rijke en arme landen.		* massaconsumptie * economische vluchtelingen * politieke vluchtelingen * Europese Unie * Caricom * Verenigde Naties * institutionalisering * verdragen * noodhulp * hulp op langere termijn * internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank * koopgedrag * reclame * e-commerce * cable TV * telefonie * internet * noord-zuid tegenstelling * internationale handel * ontwikkelingspeil * grondstoffen * informatiemaatschappij en armoede * globalisering